

«En bioètica tot el que fa referència al cuidar encara està per desenvolupar»

Montserrat Busquets i Surribas és diplomada en infermeria (1986), màster en bioètica i dret (1996) i llicenciada en antropologia social i cultural (2001). Actualment és professora titular de l'Escola Universitària d'Infermeria de la Universitat de Barcelona i cap de redacció de la revista *Enfermeria Clínica*. Entre les seves publicacions destaca la seva col·laboració en l'obra *Ètica y legislació*, el capítol *Bioètica y enfermería*. La *bioètica del cuidado* i el llibre *Ètica y legislació en preguntas y respuestas en enfermería*. Montserrat Busquets és membre del Comitè de Bioètica de Catalunya (CBC) des del gener del 2000, en representació del Consell Català de Col·legis d'Infermeria de Catalunya. També és membre del Comitè assessor de l'Institut Borja de Bioètica, de la Comissió Deontològica del Col·legi d'Infermeria de Barcelona i de l'Associació de Bioètica i Dret de l'Observatori de Bioètica de la UB.

-Fa tres anys que forma part del CBC. En què consisteix la seva tasca dins d'aquest organisme?

Es tracta d'aconseguir que en tots els treballs que ha portat a terme i que porta a terme el CBC hi hagi una o dues infermeres que puguin treballar en les diferents comissions o elaboració de documents a fi que la visió infermera i del cuidar hi siguin presents.

Durant aquest període he pogut observar que des del Col·legi de Metges es proposaven temes d'estudi al CBC, des del Col·legi d'Infermeria això no s'ha fet, potser és que encara no tenim prou organització o una organització suficientment àgil com per fer propostes al Comitè. És per això que la meua tasca no ha consistit tant a traslladar els problemes que tenen les infermeres en els seus àmbits de treball al Comitè, sinó participar en les respostes que el Comitè ha donat des de la visió de la infermera. I això és important perquè malgrat que el Comitè és pluridisciplinar, i hi hagi metges, juristes, filòsofs i una infermera, el perfil de la societat, i per tant els problemes i el seu enfocament, continua essent molt biomèdic.

-Hi ha la consciència força generalitzada que la bioètica és cosa de metges, de científics, d'experts... ¿què caldria fer perquè les infermeres s'impliquessin més en el món de la bioètica?

És cert que algunes persones, i entre elles infermeres, ho veuen així, sobretot en temes científics com la clonació i coses per l'estil. Ara bé, és la infermera qui dia a dia viu els problemes del malalt referents per exemple a la informació, la participació activa en les decisions, la mort amb dolor... Hi ha una dicotomia entre com es veu la bioètica i com es viu. I això com s'ha de resoldre? Doncs, si hi hagués més infermeres participant activament, desenvolupant una cultura professional que clarifiqui la nostra participació en el treball bioètic en la pràctica diària, i a les comissions i els comitès deontològics dels quatre

col·legis catalans comencéssim a treballar en el sentit d'elaborar propostes, perquè poguessin arribar en el si del Comitè de Bioètica, estaria bé. Perquè si no la bioètica queda lligada als aspectes més clàssics i tradicionals. I aspectes més lligats a la pràctica clínica com el tema de la mort, el de l'eutanàsia, la informació, el consentiment informat... estan molt medicalitzats, i això no deixa lloc a les infermeres, morir és una qüestió del metges, informar també, demanar el consentiment també... En la bioètica tot el que fa referència al cuidar encara està per desenvolupar.

El tema de la mort, el de l'eutanàsia, la informació, el consentiment informat... estan molt medicalitzats, i això no deixa lloc a les infermeres.

-Quines han estat les aportacions en el CBC durant aquests anys?

S'ha col·laborat a millorar i ampliar la segona edició de la *Guia de recomanacions sobre el Consentiment Informat*. En aquest document vam voler deixar més clar que les infermeres tenim una responsabilitat important en el consentiment informat.

També es van aportar les idees de l'ètica professional infermera al document *L'ingrés no voluntari i la pràctica terapèutica de mesures restrictives en pacients psiquiàtrics i persones demenciades*. Aquest text no només parla des d'un punt de vista psiquiàtric i judicial, sinó que inclou les responsabilitats que tenen les infermeres en la cura de les persones que necessiten una restricció física o han d'ingressar

involuntàriament en una institució sanitària tant en l'atenció que ha de tenir el malalt en aquestes condicions com en la prevenció de les situacions de risc de restricció. És per això que en aquest text hi ha un apartat sobre "La quotidianitat del malalt, les cures d'infermeria i les mesures restrictives". En un altre àmbit es van presentar dues o tres esmenes a la nova *Carta de drets i deures dels ciutadans en relació a la salut i l'atenció sanitària*. Sobretot es volia incorporar la paraula "infermera" allà on era possible, això no es va aconseguir i es va optar per l'expressió més general de "personal sanitari". Sembla com si la paraula infermera sigui difícil d'escriure, perquè no surt en tot el text. Tampoc es va acceptar l'esmena en la qual es demanava que les persones en l'àmbit de l'Atenció primària a més de tenir un metge responsable també tinguessin una infermera responsable, aquesta esmena va ésser rebutjada. Una cosa semblant també va passar amb *les Consideracions sobre el document de Voluntats Anticipades*, es parla de personal sanitari en general, però mai s'identifica a la infermera de forma concreta.

A banda d'aquests treballs també s'ha participat en una comissió de psiquiatria, una de mitjans de comunicació i una altra sobre la formació en bioètica, aquesta última ha generat un conjunt de *Recomanacions sobre continguts formatius en bioètica per als professionals sanitaris*.

-Què fa el CBC per a donar a conèixer

el seu treball a les infermeres catalanes?

Cada vegada que el CBC elabora un document fa una presentació pública a la Conselleria de Sanitat i Seguretat Social i llavors es fa difusió a tots els centres i hospitals del País. El material del CBC es pot consultar a través de la web de la Generalitat de Catalunya, tot i que l'accés és una mica complicat.

El gran repte de les infermeres en general és deixar cada vegada més clar el que significa cuidar

-Què pot aportar el treball del CBC al col·lectiu d'infermeria?

Jo diria que aporta el mateix que al col·lectiu mèdic i a la sanitat en general: normes i cultura en matèria de bioètica. Normes bioètiques, no lleis, maneres de fer que ajudin a impulsar la cultura bioètica dins el medi sanitari. El Comitè no aporta quelcom específic per a les infermeres sinó per a tot el món sanitari. Les aportacions que el Comitè fa són importants, però per mi el que li falta al CBC és anar una mica més enllà de la postura tan institucional i tractar

d'aproximar-se més a la pràctica assistencial.

-Les infermeres estan presents en els CEA, però no pas en els comitès nacionals...

En la «Comisión asesora de ética en la investigación científica y tecnológica», del Ministeri de Sanitat i Consum hi ha representat el sector mèdic, científic i religiós, però no hi ha cap infermera. I no hi ha cap representació perquè aquesta comissió assessora d'abast nacional no té una definició clara, sembla que té un caire lligat estrictament amb la ciència, es un òrgan que només vetlla pels avenços científics i tecnològics. Aquest tipus de comitès nacionals estan molt més lligats al món del desenvolupament científic i a vetllar per l'aplicació de la ciència.

Quins creus que seran els grans reptes bioètics per les infermeres del segle XXI?

El repte consistiria a què les infermeres siguéssim capaces de fer palesa d'una manera concreta i específica la tasca del cuidar i l'ètica que s'en deriva. La bioètica s'ha desenvolupat moltíssim al voltant dels principis, hi ha hagut una cultura sanitària que ha canviat molt, almenys en les formes: la informació, el consentiment de les persones... Ja no es diu en públic que el metge és el qui té l'única raó o que el malalt ha de viure per sobre de tot. La bioètica respon al "què", però no al "com". Com s'ha d'informar, com s'ha d'individualitzar l'atenció, com s'ha d'ajudar una persona a morir... i això vol dir cuidar. Aquí les infermeres tenen molt a dir, en aquesta qüestió del concret, de la relació específica en cada cas... El gran repte de les infermeres en general és deixar cada vegada més clar el que significa cuidar, que cuidar suposa una ètica de respecte per la persona i per les seves necessitats de salut. La visió de les infermeres sobre els problemes i dilemes ètics és cada vegada més necessària, donat que respondre als dilemes ètics i problemes dins de la sanitat només tenint en compte principis preestablerts de vegades no soluciona els conflictes. Això és difícil en el sentit que les respostes del cuidar no sempre tenen una resposta del tipus blanc o negre, sinó que són respostes molt complexes que depenen de molts factors, de cada situació, de cada relació. **EB**